

Briefing: Zalecenia ICES w sprawie eksploatacji zasobów ryb w Morzu Bałtyckim w 2009 r.

Dnia 23 maja Komitet Doradczy ICES (ACOM) opublikował swoje zalecenia dotyczące eksploatacji zasobów ryb w Morzu Bałtyckim na rok 2009. Poniżej przedstawiono podsumowanie i komentarz na temat opinii i zaleceń Komitetu.

Dorsz

Od 2004 r. gospodarka dorszem bałtyckim odbywa się w rozbięciu na dwa osobne stada — wschodnie i zachodnie. Stada te są odrębne biologicznie, choć między oboma obszarami występują pewne migracje ryb. Stado wschodnie jest aktualnie siedem razy większe niż zachodnie. W 2007 r. UE przyjęła wieloletni plan gospodarki oboma stadami dorsza w Bałtyku, mający na celu przywrócenie ich do stanu równowagi.

Podobszar 22 -24, Bałtyk Zachodni

Zachodniobałtyckie stado dorsza jest stadem o wysokiej produktywności, które dawniej było znacznie większe niż dzisiaj. W latach 70. było ono dwa razy większe niż obecnie.

ICES klasyfikuje to stado jako objęte ryzykiem ograniczenia rozrodczości i poddane nadmiernej presji połowowej.

Ilość dojrzałego dorsza, określaną również jako „Biomasa stada tarlowego” (SSB), w tym stadzie ocenia się na niecałe 22.984 ton.

Za minimalny poziom, przy którym stado jest w stanie się utrzymać, uznaje się właśnie 23.000 ton.

Połowy zmieniły strukturę wiekową — a w konsekwencji wielkość i strukturę stada dorsza — w ten sposób, że wiele starszych, większych ryb zostało usuniętych (duża samica dorsza może potencjalnie złożyć o wiele więcej ikry niż młodsza samica). Oznacza to, że stado jest silnie uzależnione od tych osobników, które każdego roku osiągają dojrzałość.

W ciągu ostatnich 9 lat dojrzały wiek osiągało stosunkowo niewiele dorszy. Uważa się, że jest to spowodowane przede wszystkim przez niesprzyjające warunki środowiskowe oraz utrzymujące się intensywne połowy dojrzałych stad.

Uważa się, że ilość ryb zabijanych w wyniku połowów, określaną jako śmiertelność połowowa („F”), jest zbyt wysoka. Śmiertelność połowową w 2007 r. szacuje się na 1,07. Oznacza to, że złowiono 1,07 raza tyle dorsza, ile było na początku roku. Śmiertelność połowowa zbliżona do 1 lub przekraczająca 1 jest możliwa, ponieważ w ciągu roku ryby dojrzejewają i rosną do rozmiarów, w których ulegają „rekrutacji”, trafiają do łowiska, a następnie są zabijane podczas połowu. Jeśli jednak tylko niewielkie ilości dorsza osiągają dojrzałość i trafiają do łowisk, wysoka śmiertelność połowowa powoduje przetrzebienie stada w sposób zagrażający jego równowadze.

Stado to jest klasyfikowane jako „przelawiane” w stosunku do jego potencjalnej długoterminowej produktywności. Oznacza to, że stado mogłoby być dużo większe i w przyszłości pozwalałoby łowić więcej ryb, gdyby śmiertelność połowowa została ograniczona.

ICES zalecał wcześniej utrzymywanie śmiertelności połowowej na poziomie 0,3 – 0,6, tak aby zapewnić równowagę stada i długoterminową produktywność. Aby stado mogło się odtwarzać, konieczne jest ograniczenie śmiertelności połowowej o 28%.

Biorąc pod uwagę niewielkie ilości dorsza, które osiągają dojrzałość, i stosując limity ostrzegawcze dla uwzględnienia niepewności w ocenie stad, ICES *zaleca, aby wyladunek w 2009 r. nie przekraczał 13.700 ton.*

Podobszar 25- 32, Bałtyk Wschodni

Wschodniobałtyckie stado dorsza było dawniej o wiele większe niż obecnie. Ze względu na bardzo korzystne warunki środowiskowe i niezwykle silne roczniki na końcu lat 70., stado to osiągnęło najwyższe w historii poziomy w latach 1980-1982, kiedy to było 4 razy większe niż dzisiaj. W ostatnich latach stado zmniejszyło się do najniższego zanotowanego poziomu. Stado skurczyło się w następstwie nadmiernych połowów oraz niesprzyjających warunków środowiskowych (głównie z powodu niskiego stężenia tlenu wskutek niewielkich wlewów z Morza Północnego).

ICES informuje, że stado wciąż znajduje się na historycznie niskim poziomie, chociaż od 2005 r. obserwuje się jego rozwój dzięki silnym rocznikom 2003 i 2005 („silny rocznik” oznacza, że w danym roku urodziło się dużo młodych ryb). Oznacza to, że stan stada jest nadal słaby, choć uległ poprawie przez ostatnie 3 lata.

Silne roczniki 2003 i 2005 mogą przyczynić się do poprawy stanu stada, jeśli presja połowowa zostanie utrzymana na niskim poziomie.

Szacuje się, że biomasa SSB wyniesie 160.051 ton.

ICES określał wcześniej 160.000 ton jako poziom, poniżej którego występuje ryzyko poważnego spadku liczby dojrzałych ryb i załamania stada. Jeżeli chodzi o poziom ostrzegawczy, według wcześniejszych zaleceń ICES wskaźnik SSB dla tego stada powinien wynosić 240.000 ton, tak aby jego wielkość pozostawała w bezpiecznych granicach biologicznych.

Mimo to, poziom te ustalono już w 1998 r., a niedawna analiza ekosystemu Morza Bałtyckiego wskazuje na istotne zmiany w strukturze sieci pokarmowej i warunkach środowiskowych. Ponieważ w związku z tym poziomy referencyjne biomasy mogą być nieaktualne, nie wykorzystano ich w obecnej klasyfikacji stad i obecnych zaleceniach. ICES dokona w przyszłości uaktualnienia swoich poziomów referencyjnych.

Uważa się, że oszacowana śmiertelność połowowa zapewnia równowagę stada. W 2008 r. śmiertelność tę oszacowano na 0,5. Mimo to, stado zostało uznane za „przelawiane” w stosunku do potencjalnej długoterminowej produktywności, co oznacza, że stado mogłoby być dużo większe, a w przyszłości pozwalałoby łowić więcej ryb, gdyby śmiertelność połowowa została zmniejszona.

ICES zalecał wcześniej docelową śmiertelność połowową na poziomie 0,3. Odpowiadałoby to 56.400 tonom wyladunku w 2009 r. Plan gospodarki połowowej UE zakłada ograniczanie śmiertelności

połowowej o 10% każdego roku aż do osiągnięcia śmiertelności docelowej wynoszącej 0,3. Dziesięcioprocentowy spadek śmiertelności połowowej w 2009 r. oznaczałby wyladunek 79.900 ton. Plany gospodarki połowowej UE ograniczają jednak wzrost całkowitego dopuszczalnego połowu (TAC) z roku na rok do 15%. W ostatnim roku uzgodniono limit TAC w wysokości 42.260 ton (UE + Rosja).

Piętnastoprocentowy wzrost TAC oznacza TAC wynoszący 48.600 ton w 2009 r. Taki połów odpowiada śmiertelności połowowej 0,25. W odniesieniu do limitów ostrzegawczych ICES stwierdza, że stado jest w stanie przetrwać śmiertelność połowową wynoszącą 0,6, co odpowiada wyladunkowi nie przekraczającemu 100.400 ton.

ICES zaleca realizację planu gospodarki połowowej UE, ponieważ jest on bliższy docelowej śmiertelności połowowej i przyniesie więcej korzyści w zakresie długoterminowej produktywności i niskiego ryzyka dla stada w porównaniu z zastosowaniem ostrzegawczego limitu śmiertelności połowowej.

ICES zaleca więc ograniczenie wyladunku do 48.600 ton w 2009 r.

ICES ocenia, że nieregulowane połowy, czyli nielegalne połowy poza przydzieloną kwotą (często nazywane połowami IUU), stanowią co najmniej 30-40% dla tego stada ryb. ICES podjął decyzję, aby włączyć te szacunki do swoich ocen i zaleceń dotyczących tego stada.

Zalecenie ICES można zatem traktować jako całkowity dopuszczalny połów (TAC) tylko pod warunkiem, że połowy IUU zostaną całkowicie wyeliminowane.

ICES nie skontrolował, czy plan gospodarki połowowej UE jest zgodny z podejściem ostrzegawczym, jednak dokona takiej oceny w ciągu lata 2008 r.

Dlaczego ICES nie zaleca zerowego połowu tego stada jak w ubiegłym roku?

ICES zmienił swoją opinię na temat stanu wschodniobałtyckiego stada dorsza w porównaniu do poprzednich lat. Wskaźnik SSB jest o wiele wyższy niż prognozowano w 2007 r. ze względu na większe spadki szacowanych śmiertelności połowowych w ostatnim czasie. W rzeczywistości oznacza to, że aktywność połowowa była niższa, niż przewidywał ICES. To z kolei prowadzi do wyższej przeżywalności silniejszych roczników 2003 i 2005 oraz mocniejszego wsparcia rozmnażającego się stada.

Obecnie przewiduje się, że wskaźnik SSB będzie o 60% wyższy niż prognozowany w zeszłym roku.

Mimo to ICES stwierdza, że stan stada jest nadal słaby i w dalszym ciągu znajduje się ono na historycznie niskim poziomie. Dlatego ważne jest utrzymanie niskiej presji połowowej, tak aby ta pozytywna tendencja rozwoju biomasy stada mogła się utrzymać.

Śledź

Gospodarka śledziem bałtyckim odbywa się w rozbiciu na cztery osobne obszary: Bałtyk Zachodni i Kattegat, Bałtyk Środkowy, Zatoka Ryska, Morze Botnickie oraz Zatoka Botnicka. Zalecenia ICES dla Bałtyku Zachodniego i Kattegatu zostaną opublikowane w czerwcu.

Podobszary 25 – 29 i 32, Bałtyk Środkowy, z wyłączeniem Zatoki Ryskiej

Biomasa tego stada zmniejszała się od lat 70. do początku roku 2000, a od roku 2000 rośnie. Jest to największe bałtyckie stado śledzia. W stadzie tym śledź jest łowiony razem ze szprotem, co skutkuje niedokładną oceną wyladunków. W 2007 r. zaobserwowano niewielki wzrost biomasy SSB, co można przypisać niewielkiej śmiertelności połowowej.

Biomasę SSB ocenia się na 749.998 ton.

ICES stwierdza, że stado jest eksploatowane w sposób zrównoważony, a śmiertelność połowowa znajduje się na historycznie niskim poziomie.

ICES zaleca wyladunek poniżej 147.000 ton.

Zatoka Ryska

Stado to rozwija się od końca lat 80., a jego roczniki są silnie uzależnione od warunków środowiskowych (takich jak pokrywa lodowa itp.), stąd łagodne zimy w drugiej połowie lat 90. przyczyniły się do rozwoju silnych roczników i wzrostu biomasy.

Szacuje się, że śmiertelność połowowa znajduje się na poziomie równowagi. Mimo to stado jest klasyfikowane jako przelawiane w stosunku do jego potencjalnej długoterminowej produktywności połowowej.

Biomasę SSB ocenia się na 80.618 ton, co oznacza spadek o 14.000 ton w stosunku do ubiegłego roku.

ICES zaleca wyladunek poniżej 31.500 ton, co oznacza spadek TAC o 4.500 ton w stosunku do zeszłego roku.

Podobszar 30, Morze Botnickie

Kwota TAC dla tego stada nie stanowiła ograniczenia dla połowów w ciągu ostatnich 15 lat, chociaż wyladunek jest stosunkowo wysoki. *ICES powtórzy zatem zalecenie z zeszłego roku — wyladunek poniżej 67.300 ton.*

Podobszar 31, Zatoka Botnicka

Jest to bardzo małe stado o ograniczonych połowach. Wyladunek ocenia się na około 3.000 ton.

ICES zaleca, aby wyladunek nie przekraczał 3.000 ton.

Szprot

Gospodarka szprotem w Bałtyku dotyczy tylko jednego stada, zlokalizowanego w podobszarze 22-32. Jest to największe stado ryb w Morzu Bałtyckim. Jest ono wysoce uzależnione od ilości dorsza, który jest jego naturalnym drapieżnikiem. Dlatego stado to miało niewielką biomasa stada tarlowego w pierwszej połowie lat 80., kiedy stada dorsza były bardzo duże. Na początku lat 90. stado zaczęło się rozrastać i osiągnęło najwyższą kiedykolwiek zanotowaną biomasa stada tarlowego (1,7 mln ton) w latach 1996-1997. Był to rezultat niewielkiej biomasy dorsza oraz silnej rekrutacji.

Biomasa stada tarlowego ocenia się obecnie na 918.000 ton.

ICES klasyfikuje stado jako objęte ryzykiem niezrównoważonej eksploatacji.

ICES zaleca, aby śmiertelność połowowa w 2009 r. wynosiła mniej niż 0,40, co odpowiada wyladunkowi poniżej 291.000 ton. Oznacza to spadek kwoty TAC o 163.000 ton w porównaniu z 2008 r.

Łosoś

Łosoś bałtycki należy do gatunku lososia atlantyckiego. Gospodarka tą rybą odbywa się w 2 obszarach: Głównym Basenie i Zatoce Botnickiej oraz Zatoce Fińskiej. Obszary te są podzielone na dalsze obszary kontroli.

Łosoś bałtycki jest silnie uzależniony od warunków środowiskowych, dlatego tamowanie rzek i niszczenie siedlisk miały druzgocący efekt na siedliska i tarliska lososia w środowiskach słodkowodnych. W związku z tamowaniem rzek dla potrzeb energetyki, co roku dokonuje się restytucji dużej ilości lososia (tzw. lososia hodowlanego) w celu zrekompensowania utraty możliwości migracji dzikiego lososia. Łosoś hodowlany stwarza ryzyko upośledzenia genetycznej różnorodności dzikich stad lososia.

Łosoś bałtycki cierpiał w przeszłości na zaburzenie rozrodcze zwane M74. Częstość występowania M74 spada od połowy lat 90., a obecnie jest na niskim poziomie. Czynniki wpływające na powstawanie M74 są słabo rozumiane, co utrudnia przewidywanie przyszłych wskaźników śmiertelności wskutek tego zaburzenia. Śmiertelność wskutek M74 wykazywała przez lata wahania, stąd nagłe zmiany częstości występowania tej choroby są prawdopodobne.

Podobszary 22 – 31, Basenie Głównym i Zatoce Botnickiej,

Obszar ten jest zamieszkiwany przez stada oceniane przez ICES w ramach pięciu odrębnych jednostek wyróżnionych według cech biologicznych i genetycznych. Działania związane z gospodarką połowową w tym obszarze rozpoczęły się w 1997 r. i doprowadziły do czterokrotnego wzrostu produkcji smoltów („smolt” to nazwa wczesnego stadium życia lososia, kiedy zaczyna on migrować między słodką wodą a morzem). Połów lososia w Morzu Bałtyckim włącznie z rzekami spadł pięciokrotnie od 1990 r.

W styczniu 2008 r. wprowadzono zakaz połowu za pomocą sieci dryfujących. Oczekuje się zatem, że połów w 2008 r. będzie niższy niż w 2007 r., co z kolei zwiększy liczbę tarlaków w ciągu kolejnych kilku lat.

ICES informuje, że przeżywalność lososi po stadium smolta była w ostatnich latach niska, co skutkowało niewielką liczbą żerujących i dojrzewających lososi. Zagroza to oczekiwanemu odtworzeniu stada wskutek wprowadzenia zakazu stosowania sieci dryfujących.

W 2007 r. na Bałtyku wykorzystano tylko 69% kwoty TAC na lososia, która wynosiła 444.000 sztuk (należy zwrócić uwagę, że w odróżnieniu od innych stad kwota TAC na lososia jest podawana w sztukach).

ICES zaleca utrzymanie aktywności połowowej na niskim poziomie i nieprzekraczanie połowu osiągniętego w roku 2008 (oczekuje się, że będzie to połów mniejszy niż w poprzednich latach). Na rok 2008 ICES zalecił zmniejszenie aktywności połowowej na wszystkich łowiskach w tym obszarze.

Podobszar 32, Łosoś w Zatoce Fińskiej

Obszar ten zamieszkuje kilka niewielkich, dzikich populacji oraz pewna liczba stad mieszanych (złożonych zarówno z lososi hodowlanych, jak i dzikich). Dzikie populacje są od siebie genetycznie

odrębne, co wskazuje na to, że są to nadal pierwotne stada lososia, które nie uległy wymieszaniu z lososiem hodowlanym.

ICES stwierdza, że nie powinny mieć miejsca połowy dzikiego lososia w Zatoce Fińskiej. Połowy powinny być dozwolone jedynie w miejscach, w których praktycznie nie ma szansy złowienia dzikiego lososia.

W celu poprawy wybiórczości eksploatacji należy zakazać połowów w miejscach, które prawdopodobnie znajdują się na trasach migracji dzikiego lososia z estońskich rzek. ICES stwierdza ponadto, że w rzekach tych mają miejsce nielegalne połowy, które muszą zostać powstrzymane. Należy zapobiec połowom w rzekach i ujściach rzek, które zasilają dzikie stada.

Co dalej?

Komisja Europejska po konsultacji z Komitetem Naukowym, Technicznym i Gospodarczym ds. Rybołówstwa (STECF) opublikuje swoje zalecenia dla Rady Rybołówstwa przed jej październikowym zebraniem, podczas którego uzgodnione zostaną limity TAC i kwoty na 2009 r. Do tego czasu Komisja Europejska będzie prowadzić w imieniu UE negocjacje z Rosją, która również łowi ryby na Bałtyku.

Jest niezwykle ważne, aby rada ministrów UE kierowała się naukowymi zaleceniami ICES z myślą o ochronie równowagi bałtyckich stad rybnych. Jest to szczególnie istotne w przypadku wschodniego stada dorsza, którego biomasa wreszcie wykazuje tendencję rosnącą.

Jeśli aktywność połowowa zostanie radykalnie zwiększona w następstwie tego pozytywnego trendu, istnieje ryzyko, że stado nie otrzyma szansy stabilizacji, co z kolei może narazić je na załamanie. Taki los spotkał stado dorsza Grand Banks u wschodniego wybrzeża Kanady w 1992 r. Mimo 15 lat całkowitego braku połowów stado to wciąż nie uległo odtworzeniu.